

Zpráva ERM za rok 2012 – Po restrukturalizaci: trhy práce, pracovní podmínky a spokojenost se životem

Shrnutí

Úvod

Zpráva Evropského monitoru pro restrukturalizaci (ERM) za rok 2012 analyzuje důsledky restrukturalizace pro zaměstnance jakožto jednotlivce. Konkrétně zkoumá, kteří zaměstnanci ztratili své zaměstnání na začátku nedávné hospodářské krize, kteří z nich našli novou práci a jaký dopad měly tyto události (ztráta zaměstnání a následný návrat do zaměstnání) na jejich celkovou osobní situaci a spokojenost se životem. Zabývá se také dopadem na pracovní podmínky zaměstnanců, kteří nadále pracují v restrukturalizovaném podniku. Situace těchto dvou skupin – těch, kteří ztratili svá pracovní místa, a těch, kteří zůstali na restrukturalizovaném pracovišti – nebyla nikdy předtím analyzována pomocí společných a reprezentativních souborů dat zahrnujících celou EU.

Politické souvislosti

Obecným problémem politiky EU je skutečnost, že v roce 2012 existuje v Evropě o 5 milionů méně pracovních míst než v roce 2008. Mnohá z těchto pracovních míst byla zrušena při propuštění zaměstnanců po restrukturalizaci. Evropská unie po desetiletí poskytovala podporu s cílem zmírnit negativní účinky restrukturalizace na zaměstnance, zejména prostřednictvím Evropského sociálního fondu a později Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci. Kromě toho nedávno zveřejněná zelená kniha Evropské komise o restrukturalizaci odráží politické obavy týkající se dopadu restrukturalizace na zaměstnance, kteří zůstanou v podniku, v neposlední řadě z toho hlediska, že „špatně řízená restrukturalizace může kvůli svým lidským a psychologickým důsledkům mít významný negativní dlouhodobý dopad na lidské zdroje podniků, což oslabuje tento klíčový zdroj pro konkurenceschopnost“.

Klíčová zjištění

- Z několika ukazatelů zaměstnanosti vyplývá, že zatímco v průměru se trh práce nadále zhoršuje, existují mezi členskými státy velké rozdíly. Země, jako jsou Rakousko, Německo a Polsko, vlastně stále vykazují přiměřeně pozitivní vývoj na trhu práce.
- Ačkoli počet pracovních míst zrušených při restrukturalizaci není tak vysoký jako na počátku hospodářské krize, stále je v ERM celkově hlášeno více případů zrušených pracovních míst nežli nově vytvořených pracovních míst.
- U zaměstnanců s největší pravděpodobností ztráty zaměstnání se dá obecně méně očekávat, že naleznou nové pracovní místo. Lze je charakterizovat jako osoby s nízkou úrovní vzdělání, příslušníky menšin, osoby s cizineckým původem a osoby se značnými zdravotními problémy či nízkým profesním postavením.
- Dlouhý pracovní poměr chrání proti ztrátě zaměstnání, ale pokud pracovníci, kteří dlouho působili v jednom podniku, ztratí zaměstnání, je u nich méně pravděpodobné, že si naleznou novou práci.
- Zaměstnanci, kteří přišli o zaměstnání, uvádějí nižší míru spokojenosti se životem a významně zhoršení své životní situace oproti těm, kteří o své pracovní místo nepřišli.

- Osoby, které ztratily zaměstnání a následně našly nové, uvádějí významně vyšší spokojenost se životem, než ty, u nichž k tomu nedošlo.
- O málo více než třetina (37 %) zaměstnanců z EU-27 uvedla, že v předešlých třech letech došlo na jejich pracovišti k restrukturalizaci. Tito „zůstávající“ zaměstnanci patří s největší pravděpodobností do vyšších profesních skupin a pracují ve větších podnicích nebo se může jednat o zaměstnance, kteří pracují v odvětví, jež je tradičně financované státem.
- Mezi jednotlivými státy existují významné rozdíly v rozsahu vykázané restrukturalizace, přičemž zaměstnanci ze skandinávských zemí (Dánska, Finska a Švédska) uvádějí nejvyšší míru restrukturalizace na pracovišti (55 až 62 %). Nejnižší míry restrukturalizace byly zaznamenány v některých východních členských státech (v Polsku a Bulharsku) a v jižních členských státech (v Itálii, Španělsku a Řecku).
- Pozitivním rysem je skutečnost, že bylo zjištěno, že na restrukturalizovaných pracovištích se více vyskytují prvky organizace práce spojované s vysoce výkonnými systémy práce: vyšší míra autonomie zaměstnanců, větší přístup k odborné přípravě, vyšší výskyt týmové práce a větší vliv zaměstnanců na způsob organizace práce a jejich účast na organizaci práce.
- Negativním prvkem je skutečnost, že analýza potvrzuje i souvislost mezi restrukturalizací a vyšší intenzitou práce, jakož i nižší jistotou zaměstnání. U zaměstnanců, jejichž pracoviště prošlo restrukturalizací, zvláště v dělnických profesích, bylo pravděpodobnější, že budou pracovat pod velkým tlakem. S vyšší pravděpodobností také uváděli vyšší expozici psychosociálním rizikům na pracovišti, vyšší míru psychosomatických poruch a pracovní neschopnosti.
- Obecně analýza upozorňuje na možné negativní souvislosti mezi restrukturalizací a subjektivně uváděným zdravím zaměstnanců. Skutečnost, že to platí pro široký okruh ukazatelů, naznačuje, že tyto souvislosti jsou pravdivé, přestože specifické příčinné mechanismy jsou nevyhnutelně složité a není tak snadné je prokázat.

Politické ukazatele

Ze skutečnosti, že u osob, u nichž je nejpravděpodobnější, že přijdou o své pracovní místo, se dá také nejméně očekávat, že naleznou nové zaměstnání, jasně vyplývá, že instituce a politiky nejsou dostatečně rozvinuty, aby zajistily, že model vnější flexibility nepovede k negativním distribučním účinkům. Tato skutečnost rovněž upozorňuje na to, že aktivní politika trhu práce týkající se restrukturalizace by se měla zaměřit na potřeby znevýhodněných a zranitelných skupin.

Vysoká míra spokojenosti se životem, kterou uvádějí ti, kdo našli nové zaměstnání brzy po ztrátě svého starého pracovního místa, poukazuje na význam aktivační politiky pro zaměstnance.

Některé z negativních účinků na osoby, které o pracovní místo nepřijdou, téměř jistě souvisejí se samotným procesem restrukturalizace, protože k udávané restrukturalizaci muselo dojít v předchozích třech letech. To zdůrazňuje význam obezřetného řízení procesu změny, v neposlední řadě pokud jde o zdraví a pohodu zaměstnanců.

Výsledky dále naznačují, že nedávné iniciativy uváděné v zelené knize Komise o restrukturalizaci, které s cílem řešit psychologické problémy na pracovišti provedli podniky a sociální partneři z některých odvětví, jež prodělávají zvláště intenzivní změny, by měly být dále rozšířeny tak, aby zahrnuly všechna odvětví.

Další informace

Zprávu „ERM report 2012 – After restructuring: labour markets, working conditions and life satisfaction“ (Zpráva ERM za rok 2012 – Po restrukturalizaci: trhy práce, pracovní podmínky a spokojenost se životem) naleznete na adrese <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1261.htm>

V případě zájmu o další informace se prosím obraťte na Johna Hurleye, vedoucího výzkumu, joh@eurofound.europa.eu